

І Р И Н А Н А Р І Ж Н А



УЗ

Як за цариця

ПРЕДОБРОЮ СТАЛА





ІРИНА НАРІЖНА

ЯК
ЗЛА ЦАРИЦЯ
ПРЕДОБРОЮ СТАЛА

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
ЛЬВІВ 1942 КРАКІВ

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТВОРИ
„МОЯ КНИЖЕЧКА“
ВИПУСК 34

*Ілюстрації й обкладинка
Святослава Гординського*



Діти скінчили веселую гру,
Ну бо просити бабусю стару:
„Казочку, бабцю, ти нам обіцяла,
Як зла цариця предоброю стала, —
Вчора казала її ти над вечір...“
Тихо всміхаються очі старечі;
Любить бабуся онуків своїх, —
Як же не вволити воленьку їх?

Лагідно голос її забренів:
„Слухайте ж пильно бабусиних слів!
Слухайте пильно, коханії діти:
Казка вас дечому може навчити!“
Бабця замовкла на мить, на хвилину,
Пестить рукою голівки дитинні,
Тихо-тихенько сидять пустуни,
Лиш оченята благають: — почни!

Довго не мусіли дітоньки ждати,
Стала бабуся їм казку казати:

„Ген, десь за морем, чужа є земля,
Мали там люди свого царя.
Цар у палаті з царицею жив,
Чуле мав серце, свій нарід любив;
В цілому царстві не скривдив нікого, —
Наче до батька, йшли люди до нього.

Та не такою цариця була!
Завжди сердита, свавільна та зла...
Ще не зумів їй ніхто догодити —
Як же такую царицю любити?..
А її примхи, її забаганки! —
Люди замкові від самого ранку
Мовчки терпіли тяжкий її гнів:
„Ліпше не жити!“ — з них кожний волів.

Раз та цариця гуляти пішла,
І непомітно до лісу зайшла;
Ліс був великий, густий, таємничий —
Лячно робилось жорстокій цариці!
Вже повертати до замку хотіла,
Та по дорозі бабусю зустріла:
Згорблена, зморщена — зовсім мара, —
Руки худії на костур спира...

Ось зупинилася, далі не йде.
Дума цариця: „Чого вона жде?“
Повна відрази до неї підходить,
Гнівного ока з старої не зводить.



Але бабуся всміхнулась привітно
І мовить до неї: „Ах, бідна ти, бідна!
А, якби мала ти сонячний цвіт,
Слову твому корився б весь світ!“

Дивно цариці від бабиних слів,
В серці змагались цікавість і гнів.

Врешті цариця бабусю спитала:

„Слухай, стара, чи ти правду казала?

Де, в яких землях, знайду я ті квіти?

Мусиш мене цьому зараз навчити!

Лиш одурити не здумай мене:

Кара тяжка тебе, знай, не мине!“

Мовить спокійно бабуся сумна:

„Чистим душею і смерть не страшна!

Правду тобі не боюся сказати:

Тяжко, царице, ті квіти дістати,

Бо не ростуть вони в нашому краю,

Навіть за морем ніде їх немає;

В сонячнім царстві ті квіти цвітуть,

Людям незнана веде туди путь!“

Низько вклонилась: „Шукай їх сама!“

Ї зникла з очей десь — і сліду нема.

Дума налякано злая цариця:

„Певно, була це якась чарівниця!“

З лісу виходить, спішиться в палати,

Може в царя вона зможе дізнатись,

Хто б тії квіти принести їй міг

З краю, куди ще немає доріг...

Тяжко замисливсь збентежений цар:

„Ні, не обійдеться діло без чар!

Як же дорогу до сонечка взнати,

Сонячні квіти наважитись рвати!

Знаю, не знайдеться в краю нікого,
Хто б зголосився до чину такого!
Краще, царице, про все це забудь:
В сонячне царство незнана ще путь!“

Каже так цар — на царицю глядить, —
Гнівом скипіла цариця в ту ж мить:
„Сонячні квіти я мушу дістати!
Хочу сама над всіма панувати,
Світ лиш моїй мусить волі коритись,
Все — лиш по слову моему робитись!
Як не дістану ж — о, знай, що тоді
Буть неминуче великій біді!“

Цар налякався царициних слів:
„Ах, і без того весь нарід терпів!
Ах, і без того скрізь сльози лилися —
Примхи цариці в знаки всім далися!
Треба царициній вволити волі,
Край рятувати від горя-недолі!“
Гірко цареві від всіх отих дум,
В серці турбота, неспокій і сум...

Шле цар по країю своїх післанців:
Кожен хай прийде, хто б тільки схотів
В сонячне царство дороги шукати,
Сонячних квітів цариці нарвати.
Царську дістане за те нагороду,
Спокій здобуде цілому народу!

Тижні минають — ах, марно цар жде!
Певно немає охочих ніде...

*

Ждала й цариця, але під кінець
Йй, повній гніву, ввірвався терпець!
Крикнула знов, аж здригнулись палати:
„Сонячні квіти я мушу дістати!
Доки ж вони ще мій зір не леліють —
Зникне хай все, що цвіте — зеленіє!“
Знищити квіти цариця велить, —
Пусткою стали садки в одну мить...

Знову гінців цар по краю послав,
Знов нагороду — ще більшу — давав...
Знову даремно цариця чекала,
Йй в злості безсилій вона наказала:
„Доки не матиму сонячних квітів
Мусить весь нарід в жалобі ходити,
Мусить зректися музики, пісень!“ —
Темною ніччю став радісний день.

В серці цариці ще більшая лють,
Злість і жорстокість життя не дають;
Сохнути, в'янути стала цариця,
День йй — не день, і вночі йй не спиться.
Втрете гінців своїх цар посилає, —
Втрете він марно охочих чекає.
Вже від турбот, від журби постарів,
А догодити цариці не вмів.

Хилиться журно його голова...
Злая ж цариця, хоч ледве жива,
Ще не забула своєї погрози:
І полилися пекучії сльози
В кожній хатині, по цілому краю —
Сльози безсилою горя, відчаю;
Хтіла цариця в них гнів свій втопить, —
Голодом стала свій нарід морить.

Люттю цариці цар змучений вкрай:
„Боже загинути людям не дай!“
Молиться палко щодня він, щоночі,
Вірою в нього сповняються очі:
„Ти, що з нічого зміг світ сотворити —
Лютій цариці навчи догодити,
Вволити волю її поможи —
Людям дорогу до сонця вкажи!“

*

Раз цар на ганку палати сидів,
Тяжко зажурений, сумно глядів,
Як у садку, замість квітів пахучих,
Пнуть будяки своє листя колюче,
Як всі стежки поросли лопухами, —
Й дума: „І з цілим народом те ж саме
Хоче жорстока цариця зробить;
Знищити всіх — край могилами вкрить!“

Впину не знає царицина лють!“
Гірко цар плакав від болю — жалю.

Довго сидів так з своїми думками,
Бога благаючи: „Змилуйсь над нами!“
Й бачить нараз, ось підходить до нього
Дівчинка мила. З обличчя блілого
Дивляться пильно очиці сумні:
„Царю, по квіти дозволь йти мені!“

Цар з несподіванки довго мовчав,
Лиш по хвилині малу запитав:
„Звідки приходиш ти, люба дитино,
Так неочікано в тяжку годину?
Як ти до сонечка хочеш дістатись,
Сонячні квіти знайти-відшукати?
Й хто тобі в серце відваги наляв
В замок до мене дорогу вказав?“

Мовить тихенько дівчіна мала:
„Царю, я знаю, недоля яка
Край наш веселий розпукою вкрила,
Кожнеє серце відчаєм повила!
Знаю, що сльози у кожній хатині
Ллються з очей і старим, і дитині,
Сльози ті, царю, до Господа йдуть,
Скаргу на злую царицю несуть...“

Царю, у мене матуся була,
Там, он за лісом, зо мною жила.
Хоч уже здавна вона хорувала,
Все ж ще шиттям на життя заробляла.
Люди ходили до неї щоднини —
Завжди був хлібець у нашій хатині.



Але як голод у краю настав —
Кожний матусю тоді обминав.

Хліба ні крихітки вже не було —
Мати з торбами пішла на село...

Ах, ні одного двора не минала,
Вже не для себе, для мене благала!
Але ніде не дали їй нічого,
Кожен казав — діти в мене самого!
Мати вернулась додому в сльозах, —
Серце моє оповив тоді жах.

З жахом я, царю, забила на піч,
Чула, як мати ридала всю ніч,
Як на недолю свою нарікала,
Як злу царицю вона проклинала,
Як у розпучливім, грізнім відчаю
В небо кричала, що сил вже не має...
Чом, о чому не могла я заснуть,
Щоб тих прокльонів жахливих не чуть?

І лиш під ранок здолав мене сон...
Сниться мені: ось крізь шиби вікон
Сонячне в хаті проміння засяло,
Й вмить чарівною красунею стало.
Тихо лежу я, рухнутись боюся,
Все на красуню незнану дивлюся,
На її усміх ласкаво сумний,
На її одяг, мов сонце ясний.

Що це? До мене підходить вона,
Гарна, мов рожа, мов ранок ясна!
Ніжно до себе мене пригортала,
В очі дивилася й так промовляла:
„Дівчинко мила, голубонько люба,
Мушиш свій край врятувати від згуби;

В сонячне царство ти мусиш піти,
Сонячних квітів звідтіль принести.

Різні дороги до сонця ведуть,
Я ж покажу тобі певную путь;
На, ось візьми цей моточок шовковий
Він проведе тебе в край той казковий;
Йди лиш за ним, як він буде котитись,—
З ним ти не мусиш нічого страшитись,
Ані вогню, ані вод глибини —
Знай, що для тебе вони не страшні!

Вранці ж, лиш встанеш, до замку спішишь,
Там ти цареві в цю ж мить зголосишь,
З ним у палати ти підеш високі, —
Мусить сказати він цариці жорстокій,
Щоб свої примхи вона вгамувала,
Людям спокійне життя обіцяла:
Хай тиха радість розгоститься скрізь
Замість теперішніх горя та сліз.

Тільки тоді стане легка та путь
В царство, де сонячні квіти цвітуть“.
Тихо схилилась, всміхнулася знову
Й променем зникла красуня чудова...
Я ж пробудилась від сну чарівного —
Ах, ще в житті я не мала такого!
Бачу — й моточок шовковий лежить...
Кличу матусю — матуся мовчить.

Скочила з печі, до неньки спішусь,
З жахом в поблідле обличчя дивлюсь:
— „Мамо, матусю!“— даремно гукала—
З болю-жалю моя мати сконала.
О, світ зо мною тоді заточився,
Камінь на душу важкий навалився.
— „Матінко, мамо!“ — гукала водно,
Сонце ж всміхалось промінням в вікно, —

Тут я згадала свій сон чарівний,
Те, як страждає наш край дорогий,
І скільки сліз вже пекучих лилося,
Скільки прокльонів до неба неслося...
Глибоко в серці я горе сховала
Й швидше до замку твого поспішала.
Царю, про все вже ти знаєш тепер...“
Болісно голос дитячий завмер.

Цар непорушно без слова сидів,
Серцем за горе дитяче болів.
Думає він: „На врятування краю
Піде дитина, підбита відчаєм,
Піде, обтяжена болісним горем,
В край невідомий, за ріки, за гори;
Піде, в нікому невідому путь,
Щоб втихомирить царицину лютъ,

Щоб її гнів від людей відвести,
Край від голодної смерти спасти“.

Але надія на ліпшую долю
Смуток тяжкий розігнала поволі.
Бачить цар—радість скрізь знову панує,
Знову пісні він веселії чує,
Бачить усмішки щасливі, ясні —
Й ллються з очей йому сльози рясні.

„Царю, часу дорогого не гай,
Довго й без того страждає наш край!“
Тихо дитина до нього шепоче,
Серденько пташкою в грудях тріпоче,
Цар мов від сну чарівного збудився,
Глянув навколо, з стільця свого звівся,
Й швидко з малою в палати іде:
„Горя не буде віднині ніде!“

Цар злій цариці про все розповів —
В серці ж її лютий гнів закипів.
Каже безжалісно грізна цариця:
„Волі чужій я не буду кориться!
Не обм'ягчать мене жалісні сльози,
Не залякають прокльони-погрози!
Доки не матиму квітів ясних,
Не відступлюся від слів я своїх!“

Очі в цариці — жорстокість і глум,
В серці царя — безнадійність і сум.
Думає цар: „Не позбутися лиха!“
Але говорить дівчинонька стиха:

„Царю, не час сумувати — журитись,
Долі сліпій — годі більше коритись:
Буде нелегка дорога моя,
Але до сонця дістануся я!“

*

Сонечко світить, ясніє блакить,
З вітром у полі трава гомонить,
Маками вкрилась, волошками синіми,
Шіроко стелить гаптовані килими...
Котиться звільна моточок шовковий
Через лани, через гори, діброви;
Вказує дівчинці певну ю путь
В край той, де сонячні квіти цвітуть.

Так натомились вже ніжки дрібні,
Втомлено дивляться очі сумні.
„Тільки хвилину б одну відпочити,
Зморені ноги в водиці змочити!“
Але, не знаючи, що то — утома
Стелиться нитка кудись в невідоме...
Далі, все далі моточок котивсь,
Поки нарешті під лісом спинивсь.

В лісі так гарно, такий холодок!
Онде між каменем в'ється струмок,
Сріблом - кришталями грає водиця,
Кличе до себе — схилися напиться!
Ягід червоних не злічиш під листом,
Мов хто розсипав коралі-намисто.



Дятель десь в дерево дзьобиком б'є,
Сива зозуля на дубі кує...

Вабить струмочок до себе, манить!
Зморені ніженьки босі в ту ж мить

Хлюпнули в воду; краплини, мов перли,
Бризнули вгору й на травах завмерли.
Ніжки в водиці давно відпочили,
Й дівчинка знову, набравшись сили,
З квітів віночок собі он сплела
Й знов за моточком шовковим пішла.

День так минав. Літній вечір спадав,
Смуток тихесенько землю вгортав,
Сонце останнім всміхалось привітом,
Золотом щирим горіло крізь віти
Білих берез і осик срібнолистих,
Лагідно пестило квіти барвисті,
Ніби казало: „Добраніч, прощай“...
Звільна за темний ховаючись гай.

Небо сіріло, і скоро по тім
Зірка вечірня займалась на нім.
В тую ж хвилину моточок шовковий
Враз зупинявся, по волі казковій; —
Дівчинка ж клалась мерщій відпочити,
Сили свої тихим сном підкріпити,
Чи то в степу на шовкову траву,
Чи під кущем десь в заснулім гаю.

*

Вже не один минув тиждень, не два,
Як в невідоме дівчина пішла.
Ледве ступають вже ніженьки босі,
Вітром посікло шовковії коси,

Личко обвітрилось, геть засмалилось,
Сині очиці так журно дивились, —
О, яка довга, тяжка яка путь
В край той, де квіти незнані цвітуть!

В серце дитяче, зневірене вкрай,
Звільна вкрадались розпука й відчай.

Все ж вона йшла за моточком

[шовковим,

Кроком непевним, знесиленим, кволим,

Аж у незнанім краю опинились, —

Там біля синього моря спинились.

Ах, як хвилює, приваблює зір

Вільний, незмірянний, синій простір!

Враз десь поділись і втома, і біль!

Бачить дівчина — з морських отих хвиль,

З білого шуму, мов ніжна лілея,

Ясна красуня виходить до неї.

В косах краплини їй перлами грають,

Блідозелена тканина вкриває

Стан її ніжний, високий, гнучкий, —

Дивно дитині: не сон це який?

Але вже вийшла красуня з води,

Дівчинку кличе до себе: „Ходи!

Моря глибин ти не мусиш страшитись,

З нами й моточок твій буде котитись

В пишні палати цариці морської

Прийдеш, дитино, щасливо зо мною!



Сестри-русалоньки там тебе ждуть,
З моря на той бік тебе проведуть.

Ну бо ж ходім!“ — та й за руки бере,
В море безкрає дівчину веде.

Лячно дитині, бо море глибоке!
Але запінені хвилі широкі
Вже піднялися й поволі накрили,
Синім простором дівчиноньку милу,
Ї знов, безтурботні, продовжують путь,
Знову об скелі на березі б'ють.

*

Боже, як дивно в морській глибині!
Дума дівчина — вода це, чи ні
Легким покровом її обгортає?
Чом же сухим все на ній залишає?
Стелиться, стелиться нитка шовкова,
Поруч дівчини — красуня чудова,
Безліч незнаних навколо тварин,
Цілі сади невідомих рослин...

Так все цікавить дитину малу!
Може б красуню спитать чарівну,
Що то за кущики, білі й червоні,
Там он ростуть, мов тернина при полі?
Зіроньки, мушлі — великі й маленькі,
Дивно рогаті, а там — ті кругленькі,
Рибки блискучі — їх хто золотив?
Ніби в тій казці, на дні морським див!

От поспитати б — все дума мала,
Але мовчить, і питать — не пита.
Довго так морем незнаним, казковим
Йшли вони вслід за моточком
[шовковим.

Чом же, чому він не котиться далі?

Й що це за сходи, неначе з кришталю?
Звідки цей ніжний, нечуваний спів
Гихо-тихесенько враз забренів?

Стала красуня, й дівчина стоїть, —
Спів усе ближче, все ближче звучить,
Звуки чаруючі ніжно лунають, —
Ах, то напевно русалки співають!
Так, он ідуть вже, за руки взялися,
Коси шовкові в воді розплелися,
В них ясним квітом коралі цвітуть,
Наче ті маки, що в полі ростуть.

Ось зупинились на сходах ясних,
Лагідний спів їх поволі затих.

Стали півколом, веселі, вродливі,
Ніжні, мов піна, мов казка вабливі.
З них щонайкраща вперед виступає,
Дівчину щиро так, мило вітає,
Потім за руки дитину бере,
В царські палати з собою веде.

Ах що за розкіш в палатах отих!

Скільки скрізь перлів, коралів ясних...

Ось увійшли вони в пишную залю —
Стіни в ній, стеля, підлога —
[з кришталю,

А посередині грає-іскриться
Трон рубіновий морської цариці.

Дев'ять русалок-прислужниць стоїть,
Мовчки цариця на троні сидить.

Дівчинка мила на неї глядить —
Може це сон, і вона лише снить?

Але вже встала морська цариця,
З тихим привітом до неї спішиться,
Ніжно цілує, голівоньку пестить,
Каже русалці-служниці принести
Келих якогось чудного питва
Й, давши дитині напитись, — пита:

„Певно втомила тебе довгая путь?
Сядь, відпочинь — ось русалки прийдуть
З піснями, жартами, радісним сміхом,—
Смутку не знають, не відають лиха;
В нас сумувати не вільно нікому!
З ними забудеш і ти свою втому;
Рибки блискучі приплинуть в ту ж мить,
Будуть тебе розважать-веселить!“

Каже дівчина цариці тоді:
„Вдячна всім серцем, царице, тобі!
Вдячна, що й словом того не сказати,
Але не можу, не смію чекати!
Біль і неспокій гнітить мою душу,
Скорше дістатись до сонечка мушу,
Щоб чудодійних тих квітів нарвать,
Край свій від горя-біди рятувать.

Чом лиш ті квіти у нас не ростуть?
В сонячне царство така довга путь!“
І залились сльозами очиці.
Втім забренів тихий голос цариці:
„Щасною та мусить бути країна,
Де народилась така дитина!
Вже недалеко до сонечка, знай —
Тож свого серця журбою не край.

Звідси русалки тебе проведуть,
В царство вогню ще лежить твоя п'уть.
Підеш ти знов за моточком шовковим,
Через лани, через темні діброви...
Дам я тобі чарівні черевички,
З піни морської, легкі, невеличкі,
Щоб твоїх бідних, натруджених ніг
Лютій вогонь доторкнутись не міг.

Ще й оці шати з собою візьми,
Щоб від вогню там тебе берегли;
Ткав павучок їх, як ранішні роси
Перлами крили розлогі покоси,
Та ще тоді, як вечірні тумани
Білим серпанком спадали над ланом —
Вогкість небесну до них він ввіткав,
Тим чарівної їм сили надав.

З ними в вогні не зазнаєш біди —
Сміливо ж в путь, моє серденько, йди!“
Так промовляла морська цариця,
А пустотливі русалки-сестриці

З сміхом дівчину зустріли на сходах —
І попливли по запінених водах
Вслід за моточком, що знову їх вів,
В той бік, де берег далекий яснів.

*

Наче в тій казці минав-линув час!
Сонце за гори сідало нераз,
В хмарах вечірніх проміння ховаючи,
Золотом чистим їх наскрізь
[проймаючи,
І недосяжні тріпочучі зорі
Сяли нераз вже на небі прозорім —
Й ранок рожевий нераз цілував
Гори високі й стеблиночки трав.

Шлях в невідоме все далі стеливсь,
Звільна моточок по ньому котивсь:
Дивний неспокій окутав дитину, —
Але нарешті узріли країну,
Де розлилося вогнистее море...
Острах дівчину ось-ось переборє,
Серденько б'ється, темніє в очах,
Душу стискає розпучливий жах...

Але за шати згадала свої —
І за хвилину була вже в вогні...
Полум'я злісно сичало, шипіло,
Знищити ніби дитину хотіло;
Хвилі шуміли навколо вогненні,
Кидались грізно, неначе шалені,



Довгим нестерпно здавався їй час...
Сонячний промінь за обрієм згас,
Небо вечірне поволі сіріло,
Перші зірки вже на нім миготіли,

Й місячне сяйво, сріблисто прозоре,
Пестило ніжно замріяні гори —
Але моточок без впину котивсь,
І лиш на самім верхів'ї спинивсь.

Нитка шовкова без руху лежить,
Журно дівчина круг себе глядить...
Скрізь бовваніє каміння велике,
Сіре, шорстке, непривітливо дике, —
Ані травиці, ні моху м'якого!
Навіть торішнього листу сухого
Й сліду не знайдеш, не з'очиш ніде!
Де ж відпочити дівчиноньці, де?

Дике каміння це — чим устелить?
Наніч голівоньку — де прихилить?
Ніжки скривавлені чим бо обмити?
Вустоньки спрагнені — чим
[прокропити?
Й сльози гарячі з очиць полилися,
Руки дрібненькі до зірок звелися:
„Знаю я, вірю — Ласкавий Єси:
Витривать дай мені, дай мені сил!“

Вітер слова ці в разок нанизав,
В небо безкрає на крилах помчав...
Бачить дитина — ось тихо-тихенько
З неба зсувається хмарка маленька,
Ніжним серпанком каміння покрила,
Манить в обійми дівчиноньку милу.



Мить — і полинули, наче ві сні
В небо далеке, де зорі ясні.

Місяць усміхнений їх привітав,
Дальшу дорогу до сонця вказав,

Зіроньки ж чисті, мов очі дитини,
В путь їм промінням мінливим світили.
Линула хмарка небесним простором
В сонячне царство — все вгору, та
[вгору,
В край той незнаний, в той край чарівний,
Де розцвітає квіт сонця ясний.

*

В сонячнім царстві скрізь спокій і тиша,
Тільки вітрець сонні квіти колише,
Та крізь серпанок рожево-прозорий
Сяють далекі тріпочучі зорі, —
В білих палатах яскравого сонця
Білі завіси закрили віконця;
В білій колісці там сонечко спить,
Сни золоті свої радісно снить.

Як же дитині дістатись туди?
Сонечко ясне не вільно будить!
„Треба хвилинку якусь почекати —
Довго не буде вже сонечко спати, —
Дума собі так дівчинонька мила
І на віконця глядить несміливо
Та на зачинені двері оті,
Що не пускають в палати іти.

Скільки там ждала, не знає й сама:
Десь розійшлася рожева імла,
Зорі поблідли на вранішнім небі,
Їхнього сяйва землі вже не треба;

В білих палатах розкрились віконця,
Й перші промені ясного сонця
Золотом сьйним залляли простір
Ніжним цілунком торкнувшись гір.

Двері розкрились нараз золоті...
Птах яснобарвний на небо злетів?

Ні! Таж то сонечко сходами сходить!
Дівчинка зору свого не відводить,
Руки до серденька тисне тремтячі,
І з її вустоньок ніжних, дитячих
Лине благання без краю сумне:
„Вислухай, вислухай, світле, мене!

Прошу, о зглянься на бідний наш край,
Людям невинно загинуть не дай!
Поміч подай нам в нестерпному болю,
Злої цариці дай вволити волю,
Й квітку, нікому у нас невідому,
Дай принести мені звідси додому, —
Щоби цариці жорстокої гнів
Люду нещасного більш не гнітив!

Визволь наш край від страшної біди...“
Сонечко ясне говорить тоді:

„Не побивайся голубко-дитино,
Край твій у горі тяжким не покину:
Дам тобі білую, сонячну квітку —
Вічно цвістиме — взимі як і влітку, —
Ще цеї квітки не знає земля —
Цвіт милосердя — тій квітці ім'я!“

В пишний садок свій дівчину веде —
Скільки тут квітів незнаних цвіте!

Осьде рожеві, мов ранок майовий,
Там золоті, наче зорі чудові,
Сяють від зірок вечірніх ясніше!
Білу ю ж квітку, від снігу білішу,
Сонце зриває дитині малій:
„Сонячний дар цей — країні твоїй!

В край свій, дитино, щасливо вертай,
Цвіт милосердя цариці віддай,
Злою не буде вона вже ніколи!“
Й ніжно дитину цілує у чоло,
Й, любо всміхнувшись, сонечко красне
Ціле промінням вгорнулося ясним
В небо, де зорі потьмнені сплять.
Й тихо полинуло ранок вітять.

З сонячним цвітом дівчина мала
В пишнім садку залишилась сама.
Бачить — знов хмарка наблизилась
[біла,
Ніжно її обгорнула-повила,
Й знову, як перше, небесним
[простором
Линула вниз, де виднілися гори,
Води синіли й темніли поля,
Де їх чекала з привітом земля.

*



Тихо-тихенько спустились на лан.
Хмарка, мов ранішній легкий туман,
В сонячнім сяйві десь зникла, розтала.
Дівчинка мить ще якусь так стояла,

В тихій задумі круг себе дивилась —
Край її ніженьок знов простелилась
Нитка шовкова, й показує путь
В царські палати, де всі її ждуть.

Тихо за нею дівчинонька йшла,
В руцях маленьких цвіт сонця несла.
Шіроко стелиться зоране поле,
Он при межі дві високі тополі
В небо підносять струнки свої віти,
Листям осіннім пожовклим укриті,
Й ніжні берези, он там в долині,
В променях сонця горять, мов в огні.

В шати осінні прибрався весь край,
Золотом пишним горить-сяє гай,
Там, біля ставу, он верби похилі
Золото чисте на воду ронили,
Й білі осики, тріпочучи листом,
Землю мереживом крили сріблестим.
В ранішнім небі ні хмарки нема —
В край свій вертає дівчина мала.

Вже недалеко й до царських палат...
Там перед замком розкинувся сад —
Скільки в нім перше було різних
[квітів!
Рожі, троянди — найкращі на світі,
Айстри рожеві, фіялкові, сині
Слалися килимом барвним, осіннім,

Пусткою віє від нього тепер,
Навіть спів птахів у ньому завмер.

Тільки сова у нічній тишині
Десь зарідає-кричить в гущині...

Й болісно стислося серце дитяче,
Сині очиці вже мало не плачуть,
Руки міцніше цвіт сонця тримають, —
Дівчина мила чимдуж поспішає —
В царські палати. Ще крок... іще мить —
І перед нею цариця стоїть!

Бідна дитина злякалась, тремтить,
В грізне обличчя без слова глядить.
Люта ж цариця з усмішкою злою
Цвіт милосердя хватає рукою:
„Ах, не даремно тебе я чекала!
Правду напевно та баба казала:
Я, лише я, маю сонячний цвіт —
Слову моему скориться весь світ!“

В пишні палати вертає вона...
Дівчина ж мила лишилась сумна,
Знов у напруженім довгім чеканні,
Руки сп'ялися в гарячій благанні:
„Боже великий, хай станеться чудо!
Хай свої примхи цариця забуде,
Хай втихомирить, приборкає лють,
Щоб не страждав більш знесилений люд!“

*

Грізна цариця без руху сидить,
Мовчки на сонячну квітку глядить,
В серці її, злої радості повнім,
Звільна росло почуття невимовне,
Душу окутало сумом гнітючим,
І полилися враз сльози' пекучі
З карих очей її й стогін тяжкий
Зойком відбився в палаті ясній.

Серце цариці змінилось в ту мить.
Хоче цариця свій нарід любить
Хоче всім рідною матір'ю бути,
Хоче, щоб люди зуміли забути
Час той, коли ще вона була злою, —
Більше ніколи не буде такою!
В серці її цвіт любови розцвів,
Витиснув з нього жорстокість і гнів.

Сонячну квітку цариця взяла,
З нею в передні покої пішла.
Ось увійшла до просторої залі —
Там з хвилюванням на неї чекали
Дівчина й цар, і замкові люди
Йі кожен з них думав: „Чи ж здійсниться
[чудо?“

Та, лиш цариця до залі ввійшла,
Радість безкрая їх всіх обняла.

Погляд цариці привітний, ясний
Ніжно спочив на дівчині малій,



Сльози рясні її очі залляли
Як до дитини вона промовляла:
„Дай пригорну тебе дівчинко люба,
Ти врятувала свій край від загуби!

Хочу, щоб люд наш щасливий був знов,
Хочу, щоб скрізь панувала любов.

Замість страждання, і болю, і сліз
Щастя ясне хай розгоститься скрізь!

Цвіт милосердя ж, цвіт сонця ясного,
Волю мою хай хоронить від злого...“

Пестить цариця голівку дитячу

Й голос її, так незвичко тремтячий,

Нагло ввірвався: „О, як я могла?!“

Й тиша на залі нараз залягла.

Слів не забула цариця своїх:

Голод в тім краю давно вже утих.

Люди й не згадують давніше горе,

Їхні лани, мов широкее море,

Скільки доглянеш — ген хвилями

[грають,

Співи щасливі навколо лунають,

В них вихваляють дівчину малу

Й добру царицю — колись таку злу...

*

Лагідно голос стеречий бренів:

„Слухайте ж, любії, бабиних слів:

Хто цілим серцем свій нарід кохає,

Той для врятування рідного краю

Сміливо піде й по сонячні квіти, —

Завжди це знайте, коханії діти!“

Тихо-тихенько сидять пустуни —

Бабиних слів не забудуть вони.





